
Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5

Tematiskt kyrkomöte 2019 – Undervisning

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 10 juni 2019

Antje Jackelén

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Denna skrivelse behandlar undervisning som är temat för årets tematiska kyrkomöte. Här beskrivs varför kyrkan är kallad att undervisa, vad det uppdraget innebär, vems uppdrag det är och vem det angår samt hur undervisningsuppdraget kan utföras i vår tid. Vidare finns i skrivelsen en vision för vad som ska ha uppnåtts 2030. Kyrkostyrelsen är angelägen att få del av kyrkomötets erfarenhet om undervisning och lärande. Avslutningsvis innehåller därför skrivelsen förslag till frågor som kan utgöra en utgångspunkt för samtal i utskotten.

Då behovet av en kraftsamling i Svenska kyrkan kring undervisning och lärande är stort föreslår kyrkostyrelsen att en sådan ska genomföras tillsammans med stift och församlingar. Vidare föreslår kyrkostyrelsen att kyrkomötet genom ett uttalande ska uppmana församlingar, stift och den nationella nivån till en unik satsning på undervisning och lärande.

Innehåll

1	Förslag till kyrkomötesbeslut	3
2	Undervisning tema för årets kyrkomöte.....	4
2.1	Varför är kyrkan kallad att undervisa?	4
2.2	Vad innebär uppdraget?	5
2.2.1	Undervisning hör samman med gudstjänst.....	6
2.2.2	Undervisning hör samman med diakoni.....	7
2.2.3	Undervisning hör samman med mission och religionsdialog.....	8
2.3	Vems är uppdraget?	9
2.4	Vem angår det?	10
2.4.1	Det angår alla.....	10
2.4.2	Ungas tro under stark förändring.....	10
2.4.3	Kyrkliga handlingar som en arena för undervisning	10
2.5	Hur kan undervisningsuppdraget utföras i vår tid?.....	11
2.5.1	Med hela världen för ögonen.....	12
2.5.2	Med skapelsens integritet i fokus	12
2.5.3	Med medvetenhet om digitaliseringens möjligheter och risker.....	13
2.6	Vision för vårt arbete	14
	Här är vi 2030	14
2.7	För utskottens samtal	15
2.8	Barnkonsekvensanalys.....	16
	Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	17

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. med anledning av behovet av en kraftsamling i Svenska kyrkan kring undervisning och lärande göra ett uttalande:

Kyrkomötet uppmanar församlingar, stift och den nationella nivån till en unik satsning på undervisning och lärande.

Varje tid har sina utmaningar till undervisning och lärande. Vi lever i en tid då vi enligt forskarna har en begränsad tid på oss att undvika en ännu större klimatkris än den vi befinner oss i. Vi behöver lära oss nya sätt att leva och bygga samhällen som kan möta behovet av en hållbar framtid för nya generationer och för dem som redan drabbas värst av ojämlikhet, fattigdom, migration och ohållbara livsmönster.

Vad kan den kristna traditionen bidra med i denna situation? I Svenska kyrkans kraftsamling för undervisning och lärande vill vi lyfta fram följande:

- Vi behöver lära och undervisa om bibelns berättelser och kristen tro.
- Vi behöver synliggöra kristen etik och den kristna trons bidrag för rättvisa, fred och försoning.
- Vi behöver tolka och uttrycka kristen tro så att dess förmåga att ge oss människor mening och livsmod blir tydlig i vår tid.

Med andra ord, vi behöver redovisa grunden för vårt hopp (1 Petrus 3:15).

Tillsammans med gudstjänst, diakoni och mission utgör undervisning Svenska kyrkans grundläggande uppgift. Till en holistisk förståelse av undervisning hör åtminstone tre aspekter. Det handlar om att förvärva kunskap, formas in i kristet liv samt att fortsätta utvecklas och förvandlas. Detta ligger i kyrkans uppdrag och syfte: ”människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas”. (Kyrkoordningen, Andra avdelningen, Inledning)

Samtidigt är det ett faktum att kunskapen om kristen tro sjunker snabbt i samhälle och kyrka. Viss kunskapsförmedling om religioner ingår i skolans undervisning. Det är dock inte tillräckligt. Vi behöver stärka den praktiska förmedlingen av kristen tro, inte minst i hemmen. Socialt engagemang kan också vara en väg till tro. Kallelsen att dela evangeliet gäller inte bara kyrkans anställda utan hela Guds folk.

Undervisning och lärande har alltid varit viktigt i lutherskt kyrkoliv. I Svenska kyrkans församlingar finns redan ett fokus på barns och ungas lärande, men även vuxnas. I vår tid är det en överlevnadsfråga att allt detta goda arbete lyfts upp till ett systematiskt och sammanhängande program för lärande och undervisning. Trons kunskap, trons liv och den ständiga omvändelsen, växten och förvandlingen behöver hållas samman.

Kraftsamlingen för undervisning och lärande bygger på evangeliet om Jesus Kristus och ska komma till uttryck i alla de möten som vi redan har, genom medverkan på andra arenor och genom att utnyttja digital teknik. Den omfattar allt från det individuella mötet i den lokala församlingen till det digitala materialet som finns på nätet.

Programmet ska tillåta kyrkans medlemmar livet igenom att förstå den identitet och frihet som dopet ger. Det ska möjliggöra att de verktyg och den kraft som finns i tron används i brottningen med de existentiella frågorna som varje människa ställs inför. Det ska öka insikten om trons väsen och betydelse för hela samhället.

2. uppdra till kyrkostyrelsen att i samverkan med stift och församlingar kraftsamla kring undervisning,
3. uppdra till kyrkostyrelsen att i sitt framtida strategiska arbete beakta det kyrkomötet anfört beträffande undervisning.

2 Undervisning tema för årets kyrkomöte

I enlighet med det förslag som kyrkomötets presidium lämnade i sin skrivelse PSkr 2018:1 beslutade kyrkomötet vid sitt sammanträde i november 2018 att undervisning ska utgöra tema för årets tematiska kyrkomötessammanträde.

Temat har en bred ansats men det finns en begränsning och det är att temat undervisning inte ska behandla Svenska kyrkans yrkesutbildningar.

2.1 Varför är kyrkan kallad att undervisa?

Kyrkans undervisning syftar till att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen upprättas (Kyrkoordningen, Andra avdelningen, Inledning). Grunden för detta uppdrag finns i Gamla och Nya testamentet; i Jesu liv, död och uppståndelse; i profeternas och apostlarnas undervisning; i de gåvor som varje generation som lever sig in i trons djup har att ge vidare.

Kyrkan har bedrivit undervisning alltsedan urkyrkans tid och enligt vår kyrkoordning är undervisning en dimension av församlingens grundläggande uppgift. Både historiskt och teologiskt hör det självklart till kyrkans väsen att undervisa. Samtidigt präglar varje tid förutsättningarna för kyrkans uppdrag. Svenska kyrkans kallelse är att förkunna evangelium i ord och handling i det som är vår situation, med utmaningar som klimatkris, politisk kortsiktighet, samhällsklyftor och psykisk ohälsa.

Kristen tro och tradition har betydelse för hela samhället. Vad innebär den minskande kunskapen om kristen tro på lång sikt? Leder det till en utarmning av människans förmåga till religiös erfarenhet? Om människan förlorar sitt andliga språk, förlorar hon då tillgång till den andliga verkligheten? Den minskade förtroendet med kristen tro får konsekvenser bortom den enskilda människan. Utan minnen och tillgången till ett religiöst språk skapas inte de religiösa och kulturella värden som bidrar till sammanhållningen i ett samhälle. Detta är allvarliga följder som utmanar kyrkan på djupet.

På sätt och vis är inte detta något nytt. Redan 1932 såg pedagogen, teologen och feministen Lydia Wahlström (1869–1954) att kristendomsundervisningen inte förmådde nå skolbarnen:

Där barnen inte komma från religiösa hem och äro invanda vid religiöst uttryckssätt, där bli sådana ord som rättfärdiggörelse och försoning fullkomligt obegripliga – alla anknytningspunkter saknas mellan sådana begrepp och barnens vanliga liv.

Vi ser hur Wahlström identifierar en avgrund mellan traditionellt kristet språk och människors liv; ett glapp mellan kristen tro och människors erfarenheter. Kyrkans ord förbinder inte, översätter inte, resonerar inte med det dagliga livet. Och om inte kristet språk knyter an till människors erfarenheter blir det, menar Wahlström, ”tomma formler” som saknar mening. Idag är hennes beskrivning av att ”alla anknytningspunkter saknas” mellan kristet språk och människors erfarenhet minst lika aktuell.

Programmet för lärande och undervisning är Svenska kyrkans gemensamma och långsiktiga satsning på ett systematiskt och sammanhållet arbete med lärande och undervisning. Programmet är ett paraply för kyrkans undervisningsarbete på alla nivåer: församlingar, stift och nationell nivå. Dess övergripande mål är att öka och fördjupa kunskapen om kristen tro hos många människor. För att nå dit behöver kyrkan möta medmänniskor och medlemmar på nya arenor, inte minst digitalt och i

det offentliga samtalet. Detta innebär också att kyrkan som organisation – förtroendevalda, ideella och anställda – behöver stärka och utveckla sin teologiska, pedagogiska och kommunikativa kompetens inom lärande och undervisning. I detta gemensamma arbete har alla kyrkans delar viktiga roller att spela. Här efterlyser kyrkostyrelsen kyrkomötets samlade klokskap.

Ett teologiskt och pedagogiskt arv från reformationen är förmågan att resonera dialektiskt, alltså att hålla flera perspektiv levande samtidigt. Att tänka dialektiskt är nödvändigt också i kyrkans samling kring undervisningsuppdraget. Å ena sidan måste alla nivåer i vår kyrka sakligt ta till sig den kunskap som forskning, medlems- och verksamhetsstatistik och egen erfarenhet förmedlar: att kristen tro är en känd, upplevd och levd verklighet för allt färre. Å andra sidan är denna utveckling inte ödesbestämd och det finns ännu möjlighetsfönster. Svenska kyrkan har goda förutsättningar, materiellt och immateriellt, för att svara upp mot de utmaningar som dagens kunskapsläge innebär. Vi har breda kontaktytor, i de hundratusentals möten som varje år sker i landets församlingar, i kyrkans samlade teologiska och pedagogiska kompetens och i många människors förtroende och förväntan på att kyrkan står fast och försvarar grundläggande värden. Vi talar om Guds närvaro i skapelsen, världen och människors liv; vi förkunnar den korsfäste och uppståndne och därmed ett radikalt hopp; vi lever inte med modlöshetens ande utan kraftens, kärlekens och självbesinningens (2 Tim 1:7).

Kyrkostyrelsen vill att de olika nivåerna inom Svenska kyrkan lär av varandra och lyfter fram goda praktiker. De som har funnit en befriande pedagogik och undervisning i sina sammanhang ska genom att dela dessa erfarenheter med varandra under denna satsning bli hörda och sedda och låta hela kyrkan växa och mogna i undervisningens nådegåva.

2.2 Vad innebär uppdraget?

Tron omfattar varje del av livet. En kraftsamling kring lärande och undervisning handlar inte bara om att tänka och samtala om Gud utan också om att be och erfara Gud med våra sinnen. Detta ställer krav på att kyrkans undervisning och lärande inbegriper huvud, hjärta och händer. Den amerikanske religionspedagogen Thomas H. Groome talar om tre aspekter av undervisning: information, formation och transformation. Det handlar alltså om trons kunskap, trons liv och den ständiga omvändelsen, växten och förvandlingen. Kyrkans undervisning sker i ett ömsesidigt lärande där människor i teori och praktik växer i ansvar och utifrån dopet navigerar i en riskfylld värld.

Till kyrkans undervisningsuppdrag hör att återskapa relationen mellan kristen tro och människors liv. Ordet ”återskapa” är viktigt, eftersom undervisning inte gäller att skapa en relation mellan människa och Gud. Den uppgiften är Guds egen. När Nathan Söderblom 1901 lyckönskade de blivande prästerna eftersom deras förkunnelse skulle finna en bundsförvant i varje människas hjärta, menade han att Gud redan har varit där. Kyrkans uppgift är att påminna om och väcka den vilande relationen mellan människan och den heliga treenigheten.

I sina katekeser svarar Martin Luther inte bara på den sakliga frågan ”Vad är kristen tro?”, utan också på den existentiella frågan ”Vad är kristen tro *för mig?*”. Undervisning i denna mening handlar om kunskap som *existentiellt tilltal* eller *trons tilltal*. Det sker när vi låter nya och gamla tolkningar av Bibeln och kyrkans tradition möta människors strävan efter mening och fördjupning. Bibeln berättar om skapelse, om avgrund och grund för hopp, om en kärlek som övergår allt. Luthersk teologi ringar in centrum i kristen tro med begrepp som rättfärdiggörelse av nåd genom tro,

försoning och kallelse. Kyrkan ska tala om Bibeln och traditionen på ett sätt som väcker tro och tillit: om Gud som ständigt skapar nytt, om brist, tillkortakommanden och skuld, om möten med Jesus som förvandlar, om uppståndelsen som övervinner döden, om glädjen som bryter in, om medskapande och ansvar, om hopp för mitt eget liv och för skapelsen.

Att reformatorerna betonade rätten att själv kunna läsa Bibeln och förvärva grundkunskap i tros- och samvetsfrågor har haft stor betydelse för vår syn på undervisning, bildning och utbildning. En av den lutherska reformationens bestående insatser i Sverige är bildningsarvet med till exempel hög läs- och skrivkunnighet och en stark tradition av public service media. Svenska kyrkan har också del i den rika folkbildningstradition med folkhögskolor, studieförbund och studiecirkel som alltjämt rustar och vitaliserar det svenska samhället.

Ordet bildning kan väcka olika associationer hos oss. Det behövs en kontinuerlig diskussion som befriar vår syn på bildning från föreställningar om särskild livsstil, samhällsklass eller kön. Till bildning hör alltid också den kritiska frågan: vems historia, kunskap och berättelser lyfts fram och vilka skymms?

Bildning inkluderar kunskap, men är alltid mer än så. Som ärkebiskop Antje Jackelén uttrycker det:

Den utbildning som inte blommar ut i bildning går miste om något väsentligt. Bildning handlar om att hjärna och hjärta möts och om att växa som människa. Bildning innebär att undervisningens innehåll får ett större sammanhang och att sakproblem sätts in i historiska och samtida perspektiv. I förlängningen handlar det om att vi behöver inte bara grundkunskap om livet utan också avgrundskunskap för att bemästra dess höjder och djup.

Att undervisa ställer också krav på intellektuell klarhet och tydlig argumentation. Kristen tro handlar förvisso ytterst om Guds mysterium, men det utesluter inte att kristna och kyrkan behöver förklara och motivera sina ståndpunkter. Att vara kristen står aldrig i motsats till intellektuell hederlighet. Tydlighet i resonemang och tolkning är en dygd och visar att kristen tro och religion inte är något statiskt och oföränderligt.

Sammantaget behöver vi i Svenska kyrkan med allvar, krismedvetenhet och självvrannsakan fokusera på vårt undervisningsuppdrag.

- Vi behöver undervisa om bibelns berättelser och kristen tro.
- Vi behöver synliggöra kristen etik och den kristna trons bidrag för rättvisa, fred och försoning.
- Vi behöver tolka och uttrycka kristen tro så att dess förmåga att ge oss människor mening och livsmod blir tydlig i vår tid.

Med andra ord, vi behöver redovisa grunden för vårt hopp (1 Petrus 3:15).

2.2.1 Undervisning hör samman med gudstjänst

Kyrkans gudstjänstfirande är det tydligaste uttrycket för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Liturgin är också undervisande och utgör en del av kyrkans förkunnelse som sträcker sig bortom de talade orden. Det är i gudstjänstens sammanhang – i Ordet och sakramenten – som Gud räcker oss syndernas förlåtelse, upprättelse och nytt hopp. Samtliga beståndsdelar i gudstjänsten – Samlingen, Ordet, Måltiden, Sändningen – rymmer undervisande moment som tillsammans gestaltar evangeliet om Jesus Kristus.

I den evangelisk-lutherska traditionen läggs stor vikt vid god förkunnelse: Ordet befriar och ger liv. Förkunnelsen ingår i och formas av gudstjänstens vidare sammanhang. Den ska vara innehålls- och lyssnarorienterad. Förkunnelsen behöver alltid beröra teologiska och existentiella dimensioner av tro.

I lutherskt kyrkoliv har musiken en stark ställning. Den är en del av evangeliets levande röst (*viva vox evangelii*) som ska kunna höras och förstås, och den omfattar både instrumental- och vokalmusik. Kyrkomusikern fick i och med reformationen pedagogiska uppgifter. Kyrkans musik är insatt i ett pedagogiskt sammanhang, med hjälp av kyrkomusikernas yrkesskicklighet förkunnar och förklarar, tröstar och inspirerar den. Musiken är viktig på trons väg. Svenska kyrkans psalmbok är ett uttryck för samklang av ord, bön och musik. Kyrkans sång och musik har en dubbel riktning: mot Gud, som lovsång eller klagan och mot världen som mission och berättelse.

2.2.2 Undervisning hör samman med diakoni

I *Ett Biskopsbrev om diakoni* (2015) betonas betydelsen av att låta församlinglivet i alla dess dimensioner genomsyras av ett diakonalt förhållningssätt. En diakonalt präglad undervisning håller samman ord och handling och visar hur medmänsklig kärlek, omsorg och rättvisa tillhör den kristna trons frukter. På så sätt är diakonin nära knuten till målet med kyrkans undervisning.

Det sociala och diakonala arbetet betraktas ofta som en måttstock för Svenska kyrkans trovärdighet. Även om kyrkan alltid är mer än hennes medlemmars gemensamma arbete är det berättigat: ”Vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig”, säger Jesus (Matt 25:40). Detta arbete är inte enkelriktat: vi hjälper inte andra, vi hjälper varandra. Det rymmer en strävan efter att frigöra människors egna resurser och bär på insikten att varje människa är sårbar och kan hamna i utsatta situationer.

Svenska kyrkans församlingar ska vara en trygg plats för människor i alla åldrar, där det finns utrymme att växa, etablera en sund självbild och goda mellanmänskliga relationer. Ett exempel på detta är konfirmandarbetet, där unga får möjlighet att fördjupa kunskapen om kristen tro, växa i trons liv och att reflektera över livs- och samhällsfrågor i en kristen kontext. Församlingens arbete ska präglas av en sammanhållen syn på individens sociala, fysiska, psykiska och andliga behov. Kyrkans diakoni har också en profetisk uppgift i att identifiera och sätta ord på strukturer som ökar människors utsatthet eller minskar deras möjlighet att förändra sin situation.

Den existentiella dimensionens betydelse för människan uppmärksammas alltmer i ljuset av ökad psykisk ohälsa. Detta är inte bara ett problem på individnivå utan ett växande samhällsproblem som vi för närvarande saknar adekvata begrepp för att beskriva. Ur ett kristet perspektiv kan vi tala om en andlig kris vars orsaker går att spåra till en förlust av livsmening och mål. I andra kulturer och i andra historiska epoker har det varit självklart att uttrycka och bearbeta de existentiella frågorna kollektivt i riter och myter. Det är inte, men borde vara en självklarhet också i vår tid. Här bidrar kyrkans undervisning och lärande med språk, riter och gemenskap.

Ett diakonalt perspektiv har alltså en given plats i kyrkans undervisning. Tro och handling ska bli ett. Dessutom är det sociala engagemanget för många en väg in i kyrkans gemenskap. Det rättighetsbaserade arbetet är ofrånkomligt för undervisningens trovärdighet och kärleken till vår nästa ett uttryck för kristet lärjungaskap.

2.2.3 Undervisning hör samman med mission och religionsdialog

Mission och undervisning är nära sammanflätade i kyrkans liv. Mission tar sin början i Guds aldrig sinande kärlek till sin skapelse. Som kyrka är vi delaktiga i Guds mission i världen. Kyrkornas världsråd lyfter fram detta i missionsdokumentet *Tillsammans för livet*:

Mission är ett svar på Guds uppfordrande kärlek vilken visar sig i skapelsen och frälsningen. "Guds kärlek manar oss". Denna gemenskap öppnar våra hjärtan och liv för våra bröder och systrar samtidigt som vi delar Guds kärlek (2 Kor 5:18-21). Genom livet i Guds kärlek är kyrkan kallad att bli goda nyheter för alla. (§ 55)

På den här punkten råder en bred ekumenisk konsensus. Det har sagts förut: det är inte kyrkan som har en mission utan Guds mission som har en kyrka, för att förverkliga Guds vilja i världen. I missionsdokumentet lyfts också kyrkans möte med människor av annan tro fram som ett uttryck för Guds mission:

Vi tror att Livets ande skänker glädje och liv i överflöd. Därför kan Guds ande återfinnas i alla kulturer som bekräftar livet. Den heliga Anden verkar gåtfullt och vi förstår inte fullt ut Andens verk i andra trostraditioner. (§ 93)

Religionsmöten är inget nytt i kristendomens historia. Den tidiga kyrkan växte fram i en mångreligiös kontext. Ändå presenterar sig religiös mångfald på ett nytt sätt i vår tid, med ökad migration och mångfald, och med ny teknologi som möjliggör både informationsutbyte och möten i högre takt och större omfattning än tidigare.

Detta ställer krav på att Svenska kyrkans undervisning som, förankrad i tro bekännelse och lära, måste gestaltas på nytt i varje tid och sammanhang.

Biskopsbrevet *De kyrkliga handlingarna i en mångreligiös kontext* (2019) identifierar tre perspektiv som särskilt viktiga för hur kyrkan agerar i ett mångreligiöst samhälle: i respekt för den enskilda människan, i en god relation till andra trossamfund och med en genomtänkt teologi om mission och religionsmöten (s. 23). Utgångspunkten är att varje människa är skapad till Guds avbild och att Gud är närvarande i mötet, något som också kyrkoordningen betonar:

Utifrån kyrkans tro på Gud som skapande, upprättande och livgivande i hela världen, är den vidare ekumeniska kallelsen att verka för kyrkans enhet, mänsklighetens gemenskap och världens helande, samt att söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition. (Kyrkoordningen, Fjortonde avdelningen, Inledning)

Som kyrka relaterar vi inte bara till enskilda människor utan också till andra trossamfund i den interreligiösa dialogen. Denna dialog står inte i motsats till kyrkans undervisning utan kan ses som en del av densamma, något som också Läronämnden betonar:

En sådan dialog är inte bara förenlig med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, utan även ett sätt att ge uttryck åt denna tro. Det vore märkligt om kristna inte samtalade med andra gudstillbedjare i Sverige. (Ln 2008:6y)

Som kristna kan vi söka Gud i mötet med människor av annan tro. Alla religiösa uttryck är inte likvärdiga; det finns extremism och förtryck som vi tar avstånd från. Samtidigt påbjuder kärleksbudet att vi visar respekt i förhållande till andra religiösa traditioner. Liksom Kyrkornas världsråd, Katolska kyrkan och flera ekumeniska organ påpekar Svenska kyrkans biskopsmöte: dessa kan vara boningar för den heliga Anden (s. 29f.).

När vi känner igen Guds verk i andra religiösa traditioner får detta konsekvenser för det pastoralas arbetet och de interreligiösa relationerna. Vi har anledning till frimodighet i både dopundervisning och dialogarbete. I flera av Svenska kyrkans församlingar ser vi just en religionsteologiskt förankrad beredskap till bådadera: det bedrivs undervisning för nyanlända och andra som vill bli döpta, samtidigt som det odlas goda och förtroendefulla relationer med den intilliggande moskén eller synagogan. Ytterligare reflektion och pastoral vägledning på detta område finns i redan nämnda biskopsbrev (*De kyrkliga handlingarna i en mångreligiös kontext 2019*) och i det stödverktyg, *Support migration*, som Kyrkokansliet tagit fram på kyrkostyrelsens uppdrag. På kyrkomötets uppdrag har Teologiska kommittén också gett ut en samtalsbok om religionsteologi: *Sann mot sig själv – öppen mot andra* (2011).

I sitt praktiska arbete visar många församlingar att det finns en spänning men inget motsatsförhållande mellan vittnesbörd och dialog: När vi vittnar om Jesus Kristus behöver detta ske i lyssnande och lyhördhet vis-a-vis motparten och för att dialogen ska vara meningsfull behöver vi också berätta om vår egen tro och erfarenhet av Gud i Jesus Kristus.

En religionsteologisk medvetenhet stärker alltså kyrkans undervisning på flera plan: den ökar vår kunskap om Gud, oss själva och om den Andre; den motverkar polarisering och stereotypa föreställningar om människor av annan tro och den bidrar till en intellektuellt sett mer trovärdig undervisning i och med att en mer adekvat bild av världen presenteras.

2.3 Vems är uppdraget?

Uppdraget att undervisa gäller alla döpta! Som en del av den världsvida kyrkan står Svenska kyrkan genom den globala ekumeniska rörelsen i ett kontinuerligt delande av kunskaper och erfarenheter, också på undervisningens område. Synen på undervisning och bildning som centrala för både kyrka och samhälle är del av vårt lutherska arv. Kyrkans undervisningsansvar står alltså högt på dagordningen och spänner över stora verksamhetsområden som alla har med evangeliets tillämpning att göra.

Som lemmar av samma kropp är den ekumeniska kristenheten beroende av och ansvariga för varandra. Den starka ekumeniska identiteten uttrycks nationellt genom medlemskap i Sveriges kristna råd (SKR). I Europa är vi del av den Europeiska kyrkokonferensen (KEK) och Borgågemenskapen. Den globala samhörigheten uttrycks framför allt genom medlemskap i Kyrkornas världsråd (KV). Som luthersk kyrka står vi i en särskild historisk och teologisk gemenskap med den världsvida lutherska kyrkofamiljen, och är medlemmar i Lutherska världsförbundet (LVF). Vi är även medlem av ACT-alliansen (*Action by Churches Together, ACT*) som är en av de största globala trosbaserade allianserna för humanitärt arbete, utvecklingssamarbete och påverkansarbete.

I dialog och samverkan med andra kyrkor och civilsamhällsorganisationer verkar vi för en holistisk syn på lärande och undervisning. Genom utbildningssatsningar bidrar vi till att stärka människor att leva sin kristna kallelse i vardagen och att vara väl rustade att bidra till ett gott samhälle för alla (*Kyrkan i det offentliga rummet*, s. 11). De globala perspektiven och de internationella relationerna berikar och utmanar vår egen föreställning om undervisning och församlingsarbete.

2.4 Vem angår det?

2.4.1 Det angår alla

Svenska kyrkans arbete med undervisning och lärande angår alla! Det finns en allemansrätt till de kristna berättelserna. Uppdraget att verka för fred och rättvisa innefattar hela skapelsen.

Detta är i linje med Svenska kyrkans folkkyrkoteologi. Den formulerades i och för en annan tid, men ambitionen är lika giltig nu som då: utifrån sin territoriella församlingssyn har Svenska kyrkan ett ärende till var och en inom församlingens gränser.

Tanken på ”målgrupp alla” måste dock förenas med en medveten, tydlig och respektfull hållning till dem som helt enkelt inte är intresserade och till människor av annan tro och livsåskådning. Folkkyrkoteologins gränsöverskridande förkunnelse måste alltid förenas med respekt för människors integritet, religiösa identitet och egna val.

2.4.2 Ungas tro under stark förändring

Forskningen visar att ungas tro är under stark förändring. Utvecklingen går mot ett alltmer diversifierat samhälle, där fler unga definierar sig som ateister eller som tillhöriga andra samfund (ortodoxa, katolska, muslimska) än Svenska kyrkan och de traditionella frikyrkorna. Det är ingen ny utveckling, utan följer en långvarig trend. Nytt är däremot att Svenska kyrkan och de andra nordiska kyrkorna ser en övergång från att ”tillhöra utan att tro” till, som religionssociologen Kati Niemelä beskriver den finska millenniegenerationen, att ”inte tro på att tillhöra”. Färre unga har erfarenhet av levd religion och kristen praktik och fler väljer att lämna kyrkan.

Svenska kyrkans kontaktyta till unga är dock fortfarande relativt stor, framför allt genom de kyrkliga handlingarna. Kyrkliga traditioner är ännu levande vid livets stora ögonblick; kyrkans frivilligarbete ses som en möjlighet att göra nytta i samhället. Däremot är det enligt forskningen inte lika självklart för unga vuxna att kristen tro kan hjälpa dem att tolka och leva sina liv, alltså vad vi skulle kalla en livstolkning på dopets grund. Endast två av tio nittiotialister (födda på 1990-talet) upplever att Svenska kyrkan är relevant i deras liv; en av tio uppger att de har ganska eller mycket nära relation till kyrkan.

Just nu och i relation till sina unga medlemmar har Svenska kyrkan ett möjlighetsfönster. Nittiotialisterna utgör den största nu levande generationen och är i hög grad kyrkotillhöriga. De närmaste åren går många in i en livsfas med familj och barn. Vilket utrymme kristen tro och kyrka kommer att ha i människors liv och i det svenska samhället de närmaste decennierna, avgörs i hög grad av hur nittiotialisterna kommer att förhålla sig till kyrkans tro och verksamhet och till sitt medlemskap. Svenska kyrkan måste kraftsamla kring sin undervisning, för att göra kristen tro känd, upplevd och meningsfull för dessa generationer.

För en folkkyrka är medlemsfrågan central. Det faktum att allt färre döper sina barn är allvarligt. Utifrån kyrkomötets beslut 2017 behandlar kyrkostyrelsen just nu ärendet om en medlemsstrategi, som ska hjälpa stift och församlingar att följa medlemmarna genom livet. Vi ser att medlemsfrågan har en naturlig koppling till kyrkans undervisning.

2.4.3 Kyrkliga handlingar som en arena för undervisning

I de kyrkliga handlingarna, dop, konfirmation, vigsel och begravning, möts uttrycken för kyrkans tradition och relevansen i individens liv på ett mycket konkret sätt. Människor deltar ofta i dessa handlingar under avgörande livsomständigheter. De samtal

som föregår dop-, vigsel- och begravningsgudstjänsten är unika tillfällen, också för undervisning. Prästens förmåga att lyssna in och ta vara på varje sådant tillfälle har stor betydelse.

De som deltar i de kyrkliga handlingarna kan ha mycket olika relation till kyrkan. För en del är den en främmande plats, för andra ett tryggt hem. För en växande andel av befolkningen utgör de kyrkliga handlingarna den enda kontakten med Svenska kyrkan. För dem är gudstjänsten ett tillfälle att möta en levande tro vid ett tillfälle då kyrkorummet är till just för dem.

De kyrkliga handlingarna är både kollektiva och personliga. Generation efter generation har döpts in i kyrkans gemenskap, välsignats i äktenskapet och tagit avsked av dem som avlidit. Däri ligger det gemensamma över tid och rum. Samtidigt blir, ur den enskilda individens perspektiv, de kyrkliga handlingarna i ökande grad unika händelser. I Svenska kyrkan har vi ett stort ansvar att på ett teologiskt, pastoralt och pedagogiskt klokt sätt värna, vårda och utveckla dessa viktiga mötesplatser för tro och liv även i framtiden.

Reformationen betonade vikten av att människor ska få ta emot evangeliet på sitt vardagsspråk. Värnandet om flerspråkigheten i kyrkans liv och arbete har sin grund i detta. Möjligheten att få fira gudstjänst och delta i församlingens verksamhet på sitt eget språk skapar större delaktighet, berikar kyrkans församlingsliv och stärker människor i deras identiteter. Svenska kyrkans arbete med flerspråkighet, såväl på de nationella minoritetsspråken som andra strategiskt viktiga språk (till exempel engelska, spanska, arabiska) är fortsatt angeläget.

2.5 Hur kan undervisningsuppdraget utföras i vår tid?

Lärande sker i relation – med Gud, mig själv, andra människor, texter, historien och framtiden. Människan ska inte ses som objekt för kyrkans undervisning, utan som subjekt i sitt eget lärande.

Till den öppna folkkyrkans kännetecken hör att det finns utrymme för olika fromhetstraditioner och teologiska orienteringar. På undervisningens område innebär det att formerna skiftar och att verktygen och de pedagogiska metoderna är många. Denna mångfald är en tillgång. För att kunna tala med olika slags människor, krävs olika språk – även det ordlösa språket. Givet att undervisningen utgår från ett evangeliskt centrum och har en folkkyrkoteologisk ambition, rymmer kyrkans undervisning stor variation i uttryck, former och språk.

Varje generations reflektion och erfarenhet av Guds uppenbarelse i Jesus Kristus tillför nya tolkningar och insikter till den levande kristna traditionen. Teologen Werner G. Jeanrond betonar att en sådan tolkning bör vara kritisk (att granska, bedöma, välja bort), självkritisk (att se sin egen roll i tolkandet) och konstruktiv (att formulera på nytt). På så vis innehåller tolkning alltid ett etiskt moment: att som enskild uttolkare ta ansvar för sina teologiska val och – i görligaste mån – för deras konsekvenser.

Det faktum att Svenska kyrkan räknar in tolkning som en ofrånkomlig dimension av sin undervisning förutsätter en icke-fundamentalistisk förståelse av kristen tro och religion. Med förskräckande tydlighet visar historien att all religiös tro och alla religiösa uttryck inte är av godo och i nutid växer den religiösa extremismen. Just därför är tolkningen av religiösa texter och praxis så avgörande. Svenska kyrkans satsning på undervisning har en direkt samhällelig relevans.

Existentiella frågor och erfarenheter länkar samman människor över tid och rum. Genom historien har dessa gestaltats och bearbetats i olika konstnärliga och andliga

traditioner som alla gemensamt bidrar till att teckna en bild av människolivets storhet, djup och sårbarhet. Tillgången till detta arv förankrar människan i det förflutna samtidigt som den rustar henne för att leva i samtiden och möta framtiden. Svenska kyrkan har ett stort ansvar att ge människor idag tillgång till ett ovärderligt materiellt och immateriellt kulturarv. Det kyrkliga kulturarvet utgör med sina drygt 3 000 kyrkobyggnader, ett stort antal övriga byggnader och begravningsplatser, konst och musik, seder och bruk och kanske en miljon föremål, det största sammanhängande kulturarvet i Sverige. Rätt förvaltad kan det kyrkliga kulturarvet bidra till att väcka levande tro också i vår tid. Detta kräver gedigen kunskap, genomtänkt pedagogik och en solid förankring i den kristna traditionen i kombination med lyhördhet inför samtidens andliga behov.

2.5.1 Med hela världen för ögonen

Svenska kyrkans arbete med undervisning har världen för ögonen. I det internationella arbetet är akademisk utbildning, fortbildning och folkbildning av religiösa ledare, anställda och ideellt engagerade prioriterat. Förmågan till teologisk tolkning och förmågan att motverka fundamentalism behöver stärkas. Detta är en förutsättning för att kyrkorna ska kunna genomföra sitt uppdrag och hantera känsliga frågor så som jämställdhet, sexualitet, reproduktion och fred. Svenska kyrkan stödjer högre utbildning vid teologiska institutioner i Etiopien, Tanzania, Sydafrika, Myanmar, Indien, Pakistan och Libanon.

Liksom i samhället i övrigt är det i kyrkan viktigt att kvinnor är ledare, och kan vara uttolkare av heliga texter, förkunnare och bärare av prästämbetet. Till exempel stödjer Christian Study Centre kristna i Pakistan i relation till det muslimska majoritetssamhället. Kvinnor erbjuds möjlighet till teologisk utbildning för att kunna påverka sin ställning i samhället i positiv riktning och ungdomar förbereds för att jobba för mänskliga rättigheter. Ett annat exempel är Centret Bartolomé de las Casas som arbetar i Latinamerika med bland annat alternativa maskuliniteter i samhällen där macho-idealen är starka.

Vår kyrkas engagemang och insatser i andra delar av världen bygger på dialog och ett ömsesidigt lärande på områden såsom undervisning, klimat, jämställdhet, ungas psykiska hälsa, religionsdialog och fred. Genom stiftens utbyten och praktikantprogram för att ge människor tillfälle att dela tro och liv. Utbytesprogrammet Ung i den världsvida kyrkan är ett utflöde av Svenska kyrkans kyrkorelationer.

2.5.2 Med skapelsens integritet i fokus

Biskopsbrevet om klimatet ger bakgrund och vägledning till undervisning och lärande med skapelsens integritet i fokus. Tillsammans med den världsvida kristenheten delar Svenska kyrkan övertygelsen om att människan är del av en ”sammanhållen livsväv.” Människan är i enlighet med Guds vilja Guds skapade medskapare och ska utöva förvaltarskap (1 Mos 1:28). På det viset får vi människor delta i skapelsens förnyelse och lita på Guds löfte om att fullkomna skapelsen (*Ett biskopsbrev om klimatet*, s. 64). Detta vägleder oss i allt hållbarhetsarbete, som inte bara omfattar ett värnande om miljön utan också handlar om långsiktighet i sociala, ekonomiska och andliga relationer.

Idag vet vi att hållbarhet kräver både inre och yttre kraftsamling. En inre samling för att begrunda det ömsesidiga beroendet mellan allt levande i Guds skapelse och en yttre samling för att förstärka och påskynda de insatser som är livsnödvändiga.

Den pågående klimatkrisen ställer krav på själavård och skärper barnperspektivet. Den gör sambandet konkret mellan trosbekännelsen och gudstjänstlivet å ena sidan

och den individuella och gemensamma livsstilen å andra sidan. Här behövs undervisning och lärande både om vår egen verksamhets klimatpåverkan och om hur vi kan bidra till en nödvändig omställning. De skeenden som världen befinner sig i just nu måste påverka Svenska kyrkans undervisningsuppdrag, om kyrkan ska vara trogen sitt uppdrag. Svenska kyrkans församlingar har goda förutsättningar att bli platser där praktisk och teoretisk undervisning om en hållbar livsstil sker, i samspråk och samarbete med andra samhällsaktörer.

Det finns ett stort behov av såväl kunskap och realism samt av djärva visioner och teologisk skaparkraft. Vårt uppdrag som kyrka är att trovärdigt tala om hopp och förnyelse liksom att gestalta den sorg, oro och förlust som obönhörligen följer i klimatkrisens spår. Vår undervisning och lärande behöver hantera behovet av tröst samt tillgängliggöra berättelser om vad livet i en mer rättvis och klimatvänlig framtid kan innebära.

2.5.3 Med medvetenhet om digitaliseringens möjligheter och risker

Digitaliseringen är en process som håller på att förändra grundläggande strukturer och livsvillkor i världen. Den påverkar vår syn på arbete, integritet och kommunikation, förändrar produktion och transportväsende, medicin och rättsväsende med mera. Ännu är vår kunskap begränsad om såväl möjligheter som risker. Redan nu framstår den digitala teknikens möjligheter för undervisning och lärande som lovande.

Kommunikation på digitala arenor öppnar tidigare oanade möjligheter att nå ett stort antal människor, också utanför traditionella målgrupper. Via exempelvis Facebook och YouTube går det att sprida texter, ljud och rörlig bild och få omedelbar respons. Kortfilmen *Därför firar vi jul! Se filmen om när Jesus föddes* sågs sammanlagt närmare 1,4 miljoner gånger. Kyrkbacken har blivit digital.

Det övergripande uppdraget för kyrkan som digital mötesplats skiljer sig dock inte från kyrkans uppdrag i stort. Det handlar alltså om att väcka och stärka kristen tro och bidra till samhällets bästa.

Det handlar om att skapa undervisningsmaterial som fungerar i den digitala världen och att vara kyrka på nätet dygnet runt. Svenska kyrkan har med sitt prisbelönta arbete på webben och med jourhavande präst på nätet kommit en bra bit på väg, men har samtidigt mycket kvar att utforska och utveckla.

Sociala medier skapar möjligheter, men också risker. Människor far illa. Barnkonsekvensanalysen är ett viktigt verktyg för att utveckla Svenska kyrkans digitala mötesplatser så att riskerna för missbruk och utnyttjande minimeras.

I en digital värld blir geografiska gränser mer osynliga. Ur ett digitalt perspektiv försvinner gränserna mellan församlingar, stift och nationell nivå. Det ställer nya krav på samverkan för att ta tillvara de potentialer som de digitala mötesplatserna utgör. Digitala och fysiska möten och mötesplatser har en tendens att förstärka snarare än att konkurrera med varandra. I Svenska kyrkan bör vi verka för att digitala mötesplatser medverkar till att människor dras till det fysiska kyrkorummet och den lokala församlingen.

2.6 Vision för vårt arbete

Här är vi 2030

I samklang med de andra tre dimensionerna av den grundläggande uppgiften – gudstjänst, diakoni och mission – har följande uppnåtts:

- ◆ Dopmedvetenheten har stärkts, vilket innebär att:
  - fler barn, unga och vuxna döps
  - glädjen över att vara döpt och över den identitet och frihet som dopet ger ökar
  - samhörigheten med döpta över hela världen aktualiseras och fördjupas
  - sambandet mellan tro och handling förtydligas så att många fler kan säga ”jag är kristen och därför ...”.
- ◆ En pedagogik som håller ihop information, formation och transformation, vilket innebär att:
  - trons kunskap, trons liv och den ständiga omvändelsen, växten och förvandlingen står i ständig relation till varandra
  - dialogpedagogik och delaktighet går hand i hand med förmedlingspedagogik och fokus på kunskap.
- ◆ Trons offentliga konsekvenser ses som en självklarhet, vilket innebär att:
  - tro uppfattas som mer än en privatsak – ett allmänintresse mer än ett särintresse
  - Svenska kyrkans förmåga att analysera samhällsfrågor, skapa tillitsfulla relationer, utmana orättvisor, identifiera tecken på hopp och ge stöd till människor i nöd är framstående och erkänns som sådan
  - trossamfundens roll för social sammanhållning och bidrag till samhällets motståndskraft (resiliens) erkänns och tas i anspråk.
- ◆ Kunskapen om kristen tro har ökat i det svenska offentliga rummet, vilket innebär att:
  - media uttrycker sig sakkunnigt om religion
  - offentligt samtal och kulturliv ger uttryck för insikt om kristen tro, spiritualitet och religion generellt
  - beslutsfattare kan förhålla sig kritiskt och självkritiskt till kristna och andra religiöst grundade värderingars roll för demokratin.
- ◆ I enlighet med barnkonventionen, som sedan tio år är lag i Sverige, har barn och ungas villkor förbättrats, vilket innebär att:
  - barn och ungas tillgång till spiritualitet och andlig utveckling ses som en självklarhet och ett samhällsintresse
  - det finns allmän förståelse för sambandet mellan psykisk hälsa och förmågan att använda existentiella och andliga verktyg.
- ◆ Det har blivit vedertaget att en hållbar värld omfattar åtminstone fyra dimensioner: social, ekonomisk, ekologisk och andlig, vilket innebär att:
  - i arbetet med Agenda 2030 har det blivit tydligt att tron är ofrånkomlig för upplevelsen av livsmod och livsmening
  - Svenska kyrkan har visat att tron bidrar med en kulturell integritet, ett andligt djup och en moralisk kraft som är ofrånkomligt för att odla hopp.

2.7 För utskottens samtal

KsSkr 2019:5

Här följer några frågor utifrån utskottens beredningsområden. De är inte tänkta att vara uttömmande utan snarare som möjliga utgångspunkter för samtal. Genom att skrivelsen diskuteras utifrån varje utskotts specifika område önskar kyrkostyrelsen att få del av kyrkomötets samlade erfarenhet i denna livsviktiga fråga för vår kyrka.

Gudstjänstutskottet

- ◆ Hur kan gudstjänsten i högre utsträckning vara en undervisande miljö?
- ◆ På vilka sätt kan gudstjänstlivet stärka dopmedvetenheten?
- ◆ Hur kan vi säkerställa barn och ungas tillgång till andlig utveckling?
- ◆ Hur kan vi förvalta och utveckla det musikaliska kulturarvet?

Organisationsutskottet

- ◆ Hur kan *Programmet för lärande och undervisning* organiseras som en rörelse så att samspelet mellan församling, stift och nationell nivå sker på ett optimalt sätt?
- ◆ Hur kan samverkan mellan församling, stift och nationell nivå bli effektivare kring undervisningsuppdraget?
- ◆ Hur kan vi stärka det flerspråkiga arbetet (minoritetsspråken, svenskt teckenspråk, och andra språk) i församlingarna så att fler människors rättigheter till lärande och undervisning blir tillgodosedda, oavsett församlingstillhörighet?
- ◆ Vilka positiva samverkans effekter kan utskottet identifiera för kyrkans arbete på den offentliga arenan?

Tillsyns- och uppdragsutskottet

- ◆ Vilka möjligheter och svårigheter ser utskottet när det gäller tillsyn över undervisningen?
- ◆ Vilken roll kan församlingsinstruktionerna spela och vad finns det för möjligheter att stärka undervisning och lärande?
- ◆ Vad behöver särskilt beaktas vid införandet av undervisningsplaner?
- ◆ Hur kan barnkonsekvensanalysen bidra till att förbättra Svenska kyrkans arbete med undervisning och lärande?

Ekonomiutskottet

- ◆ Hur kan församlingarna avlastas ytterligare för att kunna fokusera sin kompetens och sina resurser på undervisningsuppdraget?
- ◆ Hur kan vi stimulera stift och församlingar att både dela med sig av egna erfarenheter av lärande och undervisning och att ta emot andras?

Ekumenikutskottet

- ◆ Hur kan samhörigheten med döpta över hela världen aktualiseras och fördjupas?
- ◆ Hur kan vi i den världsvida kyrkan stärka förmågan att analysera samhällsfrågor, skapa tillitsfulla relationer, utmana orättvisor, identifiera tecken på hopp och ge stöd till människor i nöd?
- ◆ Hur kan vi bli bättre på att lära oss av andra både lokalt, nationellt och internationellt?
- ◆ Hur kan den religionsteologiska medvetenheten stärkas i kyrkans undervisning?

Kyrkolivsutskottet

- ◆ Hur utvecklar vi en pedagogik som håller samman information, formation och transformation?
- ◆ Vad skulle undervisningsplaner för Svenska kyrkan behöva innehålla?
- ◆ Hur stärker och förtydligar vi sambandet mellan tro och handling så att många fler kan säga ”jag är kristen och därför...”?
- ◆ Hur stärker vi betydelsen av kyrkolivet för det offentliga rummet?
- ◆ Hur levandegör vi den folkbildningstradition som bygger på gemensamt lärande och erfarenhetsutbyte?

Samhälls- och kulturutskottet

- ◆ Hur kan vi stärka kyrkans samfälliga förmåga att analysera samhällsfrågor, skapa tillitsfulla relationer, utmana orättvisor, identifiera tecken på hopp och ge stöd till människor i nöd?
- ◆ Hur tillvaratar vi de möjligheter till lärande och undervisning som digitalisering ger, till exempel gällande innehåll, tonalitet och tilltal?
- ◆ Vilka kontaktytor skulle kunna användas mer medvetet för undervisning och mission än vad som görs idag och hur?
- ◆ Vilka möjligheter och utmaningar ser utskottet i att bedriva undervisning ”på andras arenor”, som kultur och media?

Förvaltarskapsutskottet

- ◆ Hur kan våra kulturhistoriskt värdefulla byggnader och inventarier komma till ännu större användning i kyrkans undervisning och lärande?
- ◆ Hur ska Svenska kyrkan i sitt kulturarvsförmedlande arbete kunna tillgodose Riksantikvarieämbetets önskemål om allmängiltighet och samtidigt fortsätta att tolka kulturarvet utifrån kristen teologisk förståelse?
- ◆ Hur påverkas Svenska kyrkans undervisningsuppdrag av de klimatutmaningar vi står inför?
- ◆ Hur får vi genomslag för alla fyra hållbarhetsdimensionerna i förvaltningen av våra egna resurser liksom i vårt samhällsengagemang?

2.8 Barnkonsekvensanalys

Ett centralt ärende i skrivelsen är att stärka unga människors rätt till sammanhang, kultur och religion. Detta ligger i linje med barnkonventionen som betonar barnets bästa och barnets rätt till andlig, moralisk, psykisk och social utveckling. Kyrkoordningen anger att barnet intar en särställning i kristen tro och därför ska uppmärksammas på ett särskilt sätt i församlingens verksamhet. Det är ur barnets perspektiv positivt att Svenska kyrkan gör en satsning på undervisning. KsSkr 2019:5 lyfter fram ett helhetsperspektiv på undervisning, som självklart innefattar barn 0–18 år. Det är viktigt att barnperspektivet beaktas också i den fortsatta kraftsamlingen på undervisning och lärande i Svenska kyrkan.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

KsSkr 2019:5

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 10 juni 2019.

Närvarande: Antje Jackelén, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Daniel Tisell, Aron Emilsson, Nils Gårder, Mats Hagelin, Agneta Hyllstam, Lars Johnsson, Berth Löndahl, Marie Rydén Davoust, Britt Sandström, Erik Sjöstrand samt tjänstgörande ersättarna Lars-Ivar Ericson, Anna Karin Hammar och Daniel Larson.

Föredragande: Avdelningschef Gunilla Hallonsten

Kyrkostyrelsen beslöt

- att* fastställa skrivelsen 2019:5 Tematiskt kyrkomöte 2019 – Undervisning i enlighet med diskussionen, och
- att* lämna skrivelsen till kyrkomötet.